

Милосав Славно Пешић

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

Милан Живановић: Култура или домаћа животиња,
(п)огледи, едиција Стражилово, Нови Сад, 1982.

У едицији СТАЖИЛОВО коју негује и издаје Српска читаоница и књижица Ириг (основана 1842.) објављен је 106 наслов: књига (п)огледа Милана Живановића необична имена КУЛТУРА ИЛИ ДОМАЋА ЖИВОТИЊА. Прилика је да, узгред, запишем да се необичност ове књиге ни пошто не завршава насловом. Она, заправо, ту почиње. По себи је необично да неко о култури и збивањима у њој, која, дабоме, никада нису монолитна, устаљена, препознатљива и очекујућа, проговори на особен, донек ле циничан (разложан), хуморан, бескомпромисан начин а да то, опет, има одређену тежину, да показује знајца који стоји иза написаног. Или испред, свеједно. Али, ту је, у тим текстовима, у том мишљењу и начину таквог мишљења уз сву озбиљност коју изискује јавно исказивање.

Милан Живановић, аутор ове садржајно свеобухватне а по обиму скромне књиге (јер се, у осталом, о нашој култури може изрећи прави и необориви судови у неколико реченица) новинар је у дневном листу (како пише у белешци о аутору) и по природи или захтеву свог посла прати збивања у култури из непосредне близине. Додирује је, тако рећи. Ствара, засигурно.

Најзад, треба ли рећи, ову књигу читам по трећи пут. Толика опседнутост (јер шта је дру-

го то?) овом свеском погледа, мишљења, дистанцирања, урањања, показивања наличја културе што је, заправо, суб-култура, јасно говори да се у тој књизи има шта тражити. Али, држимо се реда. Шта је то што, на првом месту, ову књигу издваја, ставља у ред посебних штива и не дозвољава да је прекрије прашина библиотечког равнодушног мира?

Читам поглавља: »Пером као скалпелом«, »Култура или домаћа животиња«, »Изоштравања« и »Лудизам у стиху и прози«. У та четири поглавља сабијено је, чини се, васколико искуство и сазнање оног који прати културу у дневном листу али, и поред књига које је објавио, не може много да промени. Глас вапијућег у пустињи? Шта може да промени, изустити гласно ово питање које кад-тад мора да изађе на светлост. Заправо: ништа. До промене не може да доведе један човек, без обзира којег формата био стваралац, не може, рекао бих, ни тим истомишљеника (осим у негативном смислу јер је увек више оних који бацају клипове у точкове), па је, по томе, само издвојено мишљење и писање о култури узалудан посао. И, мада није уобичајено поређење, не могу да се ослободим помисли да сам исписујући сазнање о томе колико може усамљени мислилац да промени (заправо: ништа) забележио, одиста, један свагда-

њи, очекујући резултат. **Заправо** и **Ништа** два су тима, два пола културног делања, двочака је та фамозна, недефинисана, мимикријска култура, резултат који може да постигне појединац, ако, дабоме, не припада клану (а у клан се удружују привидни моћници у свим доменима осим на пољу истинске културе и талента јер потоњима није потребан клан, могу без хорде, стварају усамљенички и сам чин стварања јесте покушај изласка из себе) ништаван је у односу на безмерје недаровитих.

О томе, ако сам добро схватио, говори књига Милана Живановића. То је, значи оно што у овој књизи осваја читаоца. Може се читалац покадшто и не сложити са мишљењем које заступа аутор (п)огледа али и то је посве нормално јер оглед није аксиоматска категорија. Све се мора доказивати.

Живановић у свој визир узима бројне теме које чине суштину културе или су, пак, њени неуморни сателити у сталном настојању да продру у срж, у центар, да буду запажени и уважени.

Многе појаве књижевне и тзв. књижевне природе које су се, на овим просторима, дешавале током седам година Живановић је обележио и личним печатом пишући за своје новине, реагујући брзо, спонтано, поштено и дижући глас **pro et contra**. Стога ови текстови носе и одређену боју новинског, једнодневног, живљења али, срећом, не одражавају површност и брзоплетост но винског извештавања већ су исписани с довољно ауторског самољубља, самосвести и строгости да би могли да издрже и строжи суд времена и промена а не тек једнократно трајање (читање) и заборав. Осим тога текстови (п)огледа Милана Живановића изражавају јасни став свог аутора, то је издвојено мишљење које би ваљало да буде опште али то, дабоме, не може јер нема институционалну ознаку, нема снагу закона који се једино, повремено, поштује. С друге стране, опет, није пожељно да мишљење многих буде униформно, једнодушно.

Шта све, у култури и око ње, интересује Живановића, за којим темама посеже, о чему има друкчији став од уобичајнијег, инертног? Списак феномна културне свакодневнице о којима промишља Живановић шаролик је и обиман. Аутор је често побуђен да прозбори о нашим снобовима, књижевним и иним наградама, положењу писаца (књиге, дела уопште) и односу између уметника и уредника у часопису, новина радију, телевизији, речју, односу ствараоца и моћног уредника, најчешће само трансмисионог елемента између произвођача и потрошача, мада се, често, тај релативан трансформише у брану зарад личне сигурности и лагодности. Уметност (и, дабоме, њени верни пратиоци) такође могу да буду предмет Живановићевог огледа. Тако у књизи КУЛТУРА ИЛИ ДОМАЋА ЖИВОТИЊА проговара о сликарима који се ките туђим перјем, о односу, односно распону, празнини између композитора и публике (с освртом, опет, на снобовштину која нас преплављује и дави), о људима који седе у разним жиријима и кроје судбину уметника и укус публике, најзад у првом блоку («Пером као скалпелом») о све присутнијој скрибоманији којој несташница папира није избила жељу за графоманијом. Из већ побројаних осврта јасно је да је Живановићев дијапазон интересовања широк и разноврстан.

Живановић у текстовима своје књиге (п)огледа поред веома испољеног зрчког, хумора зачињеног, често, јеткошћу и сатиричним тоном покадшто само наглашава проблем и оставља да о њему промишља својом главом и могућношћу сам читалац. А изчитавање ових текстова подражава не само сналагање у питањима културе и духа, бити у том домену као код куће, већ, и пре свега, познавање свега оног што прати културу и што, на први поглед, њој не припада па једино зналац распознаје шта је шта. Догађа се да Живановић овлаш парафразира неке текстове (тек у назнакама), подсећа на дешавања од пре неколико деценија, подсећа на неке ефемерне појаве субкултуре и читалац, ако и сам није све то пажљиво пратио и памтио, прелази преко неких реченица и ставова као да их и

ПОВРА
ОК ПОВРА

нема. У ствари: није схватио. Зато ову књигу ваља пажљиво читати да би се у потпуности остварио њен основни задатак: да пробуди, да дигне узбуну. Ова књига је аларм. Њу је требало исписати звуком не словом, гласом, не пером.

КУЛТУРА ИЛИ ДОМАЋА ЖИВОТИЊА је, ако отворено читамо и говоримо, нови рез по мишљењу. Живановић, по могућности свог пера, предлаже и занима се за један нов приступ уметничком послу и позиву, за другачији однос према стваралаштву (па и ономе што га прати као нужно зло), за превредновање свега што чини културни феномен а не за овештале форме

и унапред рангиране тзв. вредности. Живановић се залаже за суштину а не за форму, за есенцију а не за амбалажу. На жалост ове потоње има неупоредиво више и чека увек спремна да све што јој је на видуку прихвати и упакује. Етикета је припремљена за сваку ствар, појаву, мишљење, спис а Живановић се управо својски бори против таквог инертног и дембелског става, против, другим речима, жабокочине у култури. То што за такво деловање није довољна само једна књига није до Живановића. Оно што је било до њега он је учинио збиља својски, срцем, поштено, до краја књигом које се, ево, изнова маша.

ПОРЕБАА
ОКР ПОБА